

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата культурології, професора

Романчишина Василя Григоровича

на дисертацію

Руденко Олександри Олександрівни

**«Мистецтво дибинецької кераміки в художній культурі Київщини
XIX–XX століть»»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство)

Актуальність представленої дисертації обумовлена суттєвим запитом сучасної науки на вивчення, збереження та примноження національного культурного спадку. Подібні дослідження художньої культури окремих регіонів України стають необхідними кластерами, що заповнюють прогалини у царині вітчизняних культурології та мистецтвознавства. Зважаючи на культуротворчий та мистецький потенціал дибинецьких керамістів у XIX–XX ст. на Київщині, варто констатувати, що заявлена тема наразі належить до маловисвітлених і недостатньо досліджених.

Як слушно зазначає здобувач, у Дибинцях промисел утворився ще «за доби формування староукраїнської культури XVII–XVIII століть і виокремився як визначний гончарний центр упродовж наступних двох століть» (дисертація, с. 17). Увібравши в себе риси українського козацького бароко, традиційне гончарне мистецтво осередку з часом зазнало впливу промислового фаянсового виробництва, внаслідок чого відбулися певні трансформації художньої думки місцевих майстрів. Відтак, дисертація О. Руденко є своєчасною та доречною, адже локальна специфіка мистецтва цього колоритного керамічного центру на Богуславщині потребує комплексного всебічного вивчення.

Варто відмітити ґрунтовну теоретико-методологічну базу роботи, яка охоплює низку загально- та конкретнонаукових принципів, підходів і методів,

що сприяли ефективному вирішенню поставлених завдань та досягненню мети дослідження. Доречним було використання методу реконструкції та моделювання, що допоміг відтворити низку «культурно-історичних реалій під час функціонування гончарного релігійно-цехового братства і Дибинецької фаянсової фабрики графів Браницьких» (дисертація, с. 66–67). До цінних напрацювань дисертантки належать також результати, отримані завдяки застосуванню методів типологізації та мистецтвознавчого аналізу, які лягли в основу четвертого розділу роботи (дисертація, с. 165–213).

Цілком виправданим є вибір хронологічних меж дослідження, що поряд із безпосереднім вивченням локальної специфіки дибинецької кераміки ХІХ–ХХ ст. дозволило виявити підґрунтя становлення Дибинців як провідного гончарного центру Київщини (автореферат, с. 3).

Праці провідних українських культурологів, філософів і мистецтвознавців, публікації спеціалістів у археологічній, краєзнавчій та історико-культурній галузях склали ґрунтовну теоретичну основу дослідження О. Руденко (автореферат, с. 4–5). Багато уваги здобувач приділила аналізу історіографії теми, демонструючи критичний підхід (дисертація, с. 28–50). Це позитивно вплинуло на загальне враження від роботи, адже виявлення й обговорення дискусійних тем є свідченням наукової зрілості авторки.

Особливої уваги заслуговує також джерельна база даної роботи. Як видно з підрозділу 1.2 (дисертація, с. 50–60), вона, головним чином, складається з натурних виробів дибинецької кераміки із музейних і приватних колекцій України та охоплює більше тисячі трьохсот творів. Здобувачем ретельно опрацьовано значну кількість архівних документів, які засвідчують діяльність релігійно-цехового та сестринського братств, а також фаянсової фабрики графів Браницьких у Дибинцях. Це, безперечно, додає значущості отриманим науковим результатам і демонструє комплексний підхід авторки до вирішення поставлених завдань дослідження.

Цінність роботи О. Руденко полягає в тому, що у дисертації уперше висвітлено соціокультурні чинники, які сприяли становленню та розвитку дибинецького гончарного братства, цеху та промислу загалом; окреслено основні етапи існування гончарного промислу досліджуваного осередку; зібрано та систематизовано дані про збережені нині музейні й приватні колекції дибинецької кераміки в Україні, визначено типологічні та художні особливості творів майстрів Дибинців (дисертація, с. 24). Авторка детально впорядкувала дані щодо діяльності гончарів осередку ХІХ–ХХ ст. у вигляді повного реєстру імен керамістів Дибинців і ввела до наукового обігу імена раніше невідомих гончарів (дисертація, с. 25).

Дисертація складається з чотирьох розділів, дванадцяти підрозділів, висновків і додатків. Виклад тексту логічний і послідовний, усі наукові положення та висновки мають чітке обґрунтування, що у повній мірі відображено в авторефераті роботи. Технічне оформлення праці коректне й акуратне, що справляє позитивне враження при її рецензуванні.

В основній частині роботи окреслено генезу дибинецького гончарства на тлі розмаїтої художньої культури Київщини і Богуславщини зокрема (дисертація, підрозділ 2.1). О. Руденко представляє багату палітру народних промислів краю досліджуваного періоду, поряд із якими розвивалось керамічне мистецтво Дибинців.

Здобувач доводить, що культурно-мистецьке життя Богуславщини формувалось за участі видатних українських діячів, які народились чи проживали в Богуславі. Серед них Алімпій Галик, Тарас Шевченко, Іван Сошенко, Іван Нечуй-Левицький, Шолом-Алейхем, Марко Вовчок, Олександр Кошиць та Архип Люлька (автореферат, с. 9).

Слушним є припущення щодо своєрідного поширення міської культури в Дибинцях, яке відбулось під час переселення мешканців Богуслава до присілків у період татаро-монгольської навали, що стало основою для соціально-культурної, економічної та організаційно-адміністративної специфіки розбудови інфраструктури Дибинців (дисертація, с. 76).

Дисертантка слушно наголошує на ролі діяльності Дибинецької фаянсової фабрики польських магнатів графів Браницьких у соціокультурному житті осередку першої половини XIX ст. (дисертація, с. 61). Крім того, у підрозділі 2.2 О. Руденко проводить паралелі між окремими принципами формотворення та декорування творів у середовищах виготовлення традиційної та промислової кераміки краю.

До цінних напрацювань О. Руденко належать результати польових робіт у Дибинцях 2014–2019 рр., що дали змогу виявити квадрат розташування місцевої фабрики та провести анкетування місцевих мешканців. Принагідно варто зазначити, що основні наукові положення та висновки роботи представлені у добре структурованих додатках до дисертації у вигляді ілюстрацій, рисунків та типологічних таблиць.

У третьому розділі роботи авторка розкриває напрацювання майстрів осередку в галузі технології виробництва й оздоблення гончарних і фаянсових виробів, організацію промислу Дибинців у різні часи та династичні зв'язки між відомими керамістами осередку (дисертація, с. 115–164). Окремо слід відзначити аналіз індивідуального творчого почерку відомих дибинецьких гончарів, проведений здобувачем, оскільки у подальших дослідженнях це може стати «своєрідними маркерами ідентифікації під час атрибуції творів» (автореферат, с. 10).

Четвертий розділ дисертації присвячено детальному мистецтвознавчому аналізу творчого спадку дибинчан з метою визначення його локальної художньої специфіки, пов'язаної з культурою регіону. О. Руденко ретельно проаналізувала принципи формотворення гончарного посуду Дибинців і здійснила типологію форм виробів, виявила поширені художньо-технологічні принципи їх декорування, розкрила художню специфіку місцевих розписів й особливості виконання керамічної скульптури.

Наукові положення та висновки дисертації сформульовані у відповідності до поставлених завдань, логічно впливають із основного

тексту роботи і відображають заявлену наукову новизну дослідження. Цінність отриманих результатів полягає у їх прикладній значущості як для теоретиків-мистецтвознавців, культурологів, викладачів, краєзнавців, археологів, істориків, керамологів, так і для практикуючих майстрів-керамістів. Крім того, хочеться сподіватися, що дана робота сприятиме відродженню традиційного народного гончарства у Дибинцях.

Попри високу оцінку праці здобувача, необхідно звернути увагу на такі запитання та побажання.

1. Поясніть, будь ласка, на основі яких матеріалів Ви розширили інформацію про асортимент продукції Дибинецької фаянсової фабрики Браницьких? Чи відомі Вам артефакти, які підтверджують наведені у тексті дисертації особливості форм і декорування фаянсових виробів фабрики?
2. У тексті роботи Ви оперуєте поняттям «культура формотворення». Що Ви вкладаєте у це поняття по відношенню до дибинецької кераміки?
3. Ймовірно, у загальних висновках дисертації доцільно було б вказати на перспективи Вашого дослідження, адже це б актуалізувало низку питань для подальшої наукової діяльності у культурно-мистецькій галузі.

Однак, вищенаведені запитання не знижують загальний високий рівень роботи. Слід вважати, що дисертація й автореферат О. О. Руденко є цілісним, завершеним і самостійним дослідженням, наукові положення та висновки якого мають достатньо аргументовану наукову новизну, що констатує його теоретичну і практичну цінність. Робота пройшла апробацію на належному рівні, що відображено в 11 публікаціях здобувача: 5 статей у фахових українських виданнях та інших держав, 6 публікацій у інших наукових виданнях і збірках матеріалів науково-практичних конференцій.

Підсумовуючи враження від рецензованої праці, впевнено можна зробити висновок, що дисертація Олександри Олександрівни Руденко «Мистецтво дибинецької кераміки в художній культурі Київщини ХІХ–ХХ століть» відповідає вимогам МОН України, що висуваються до кандидатських дисертацій, пп. 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових

ступенів» (від 24 липня 2013 р. № 567, зі змінами), а її авторка заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури.

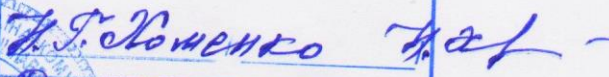
Ректор КЗВО КОР «Академія
мистецтв імені Павла Чубинського»
кандидат культурології, професор

В. Г. Романчишин

Згідно з оригіналом

Допітчик ректора
з кадрової роботи